

RECENZII

Sunet de clopote pentru Myriam Marbe

Bianca Țiplea Temeș

(Myriam Marbe. Foto: © Nicolae Manolache)

Evocând titlul ultimei piese a Violetei Dinescu de pe CD-ul intitulat *Dialog*¹, țintim spre esența acestei înregistrări recente; ea se profilează, la cei 20 ani scurși de la moartea compozitoarei Myriam Marbe, ca o reverență în sunete pe care discipolii i-o fac artistei, inițiind un fascinant dialog între generații. Reverberația peste timp a acestor clopote imagineare trasează o filiație evidentă de la maestru la „ucenicii” direcți și indirecti, demonstrând universalitatea și totodată calitatea artei componistice românești,

devenită “produs de export” de standarde înalte.

Discipolă a lui Mihail Jora (la rândul său o figură cosmopolită a muzicii românești culte, ce nu și-a mai găsit locul în noua schemă ideologică rigidă și absurdă a regimului

¹ Casa de discuri Gutingi, în co-producție cu Deutschlandrundfunk, 2016.

comunist), Myriam Marbe și-a pus autoritar amprenta asupra avangardei anilor '60-'80 din țara noastră. Piese din catalogul creației sale, în care ritualul magic și tradiția bizantină, lirismul împins către sublim și substanța dramatică se întretaie fertil, rămân un reper valoric pentru noile generații de compozitori români. Din enumerarea succintă nu putem omite titlurile *Ritual pentru setea pământului* (1968), *Concertul pentru violă și orchestră* (1977), *Les oiseaux artificiels* (1979), *Timpul regăsit* (1982), *Concertul pentru viola da gamba și orchestră* (1982), *Simfonia I „Ur-Ariadna”* (1988), *Dialogi - nicht nur ein Bilderbuch für Christian Morgenstern* (1989), *Prețuitorul* (1990), *Fra Angelico - Chagall – Voroneț* (1990), *Timpul inevitabil* (1994), toate îmbogățind cu unicate “lada de zestre” a patrimoniului nostru muzical.

Dar moștenirea lăsată de către Myriam Marbe nu se cuantifică doar în „exponate” de muzeu sonor; ea își întinde nervurile până în cea mai strictă actualitate, prin activitatea ei ca formator de talente în cadrul școlii superioare de compoziție din București. Până în anul 1988, Myriam Marbe a modelat o pleiadă de discipole de valoare, cu voci proprii și cu personalități bine conturate în peisajul muzical contemporan, printre acestea numărându-se Violeta Dinescu, Maia Ciobanu, Mihaela Stănculescu-Vosganian și Livia Teodorescu-Ciocănea, pentru a limita enumerarea la doar patru nume.

Despre impactul pe care Myriam Marbe, ca dascăl și ca om, l-a avut asupra studenților săi, aflăm dintr-un interviu extins, pe care Violeta Dinescu a avut amabilitatea să ni-l acorde în 2013: “De la Myriam Marbe am primit o lecție convingătoare de autenticitate, nu printr-o transmitere de informație controlată, ci prin participarea alături de ea la diferite evenimente - ocazie prin care am putut să înregistrez în mod natural autenticul în relația cu oamenii, în viață... Datorită acestui exemplu de autenticitate am învățat cum să aștepti până când se înfiripă ceea ce ai cu adevărat a spune, cum să renunți la ce nu mai trebuie spus explicit, cum să ai răbdare...”¹

¹ A se vedea Bianca Țiplea Temeș, „Violeta Dinescu și cheia viselor. Portret aniversar”, *Muzica*, nr. 4/2013, p. 5.

Recentul CD, intitulat *Dialog*, înregistrat la inițiativa Violetei Dinescu, reprezintă la rândul său o mostră de autenticitate și stabilește o consonanță perfectă cu titlul piesei maestrei, *Dialogi - nicht nur ein Bilderbuch für Christian Morgenstern*. El afirmă totodată comunicarea, pe frecvențele înalte ale transcendenței, a trei generații de compozitori: Myriam Marbe, Violeta Dinescu, discipola sa, și Roberto Reale, discipolul Violetei Dinescu la Universitatea din Oldenburg.

Buchetul celor șapte piese inscripționate pe noua înregistrare camuflează subtile coduri de semnificație: plasând la extreme piesele Violetei Dinescu *Lytaniae für Britt Gun*¹ (2014) și *Zeitglocken für Myriam* (2000), CD-ul așează gestul comemorativ sub un văl transparent. Între cele două “coperti” sonore, se înlănțuie titlurile *Pensée en creux* (2007-2013) și *Passaggio* (2013) de Roberto Reale, piesele *Haikus* (1997) și

¹ Bazată pe o litanie din Codex Caioni, document muzical de referință pentru cultura Transilvaniei secolului al XVII-lea.

*Dialogi*¹ (1989) semnate de către Myriam Marbe, păstrând în centru, ca axă simbolică de simetrie, lucrarea Violetei Dinescu *Schlachtfeld von Marathon*² (2011).

Alternarea celor trei autori, în interpretarea experimentatei formații *Trio Contraste* (Ion Bogdan Ștefănescu – flaut, Doru Roman – percuție, Sorin Petrescu – pian), pune din plin în valoare acest mozaic sonor policrom. În interiorul său, stările alunecă de la incantația de *lamento* la accentele muzicii minimaliste, irizările muzicii bizantine se împletesc cu intonații folclorice filtrate, intarsiile poetice de pură substanță lirică sunt contrabalansate de gesturi Dada, iar explorarea rezonanțelor sonore în caleidoscop face pe alocuri atingere cu granița universului muzicii spectrale.

Aspectul aparent eternogen al CD-ului scoate totuși în relief o filiație a celor trei generații de compozitori, al căror numitor comun este autenticitatea și creativitatea șlefuită printr-un meșteșug componistic greu de egalat. Arborele genealogic desenat de cele șapte piese și „consanguinitatea” artistică a celor trei creatori se remarcă cu claritate la o audiție atentă și angajată.

Edificatoare devine explicația dată de către Violeta Dinescu asupra piesei-omagiu *Zeitglocken für Myriam*, ce proiectează un înțeles profund asupra întregului album. Ea devoalează simbolul contururilor melodice din lucrarea sa ca fiind „voci care comunică între ele, în care amintiri, dorințe, spaime și vise sunt cristalizate în lumi sonore. Piesa integrează muzica lui Myriam Marbe ca pe o aură, fără să o citeze, ca un spațiu dintre sunete, ce îi invocă muzica, i-o cheamă și i-o reînvie.”³

Plecată dintre noi în zi de Crăciun (25 decembrie 1997), Myriam Marbe intervine creator asupra recente înregistrări, de dincolo de timp. Printr-un ritual magic, pe care l-a exersat pe

¹ Piesă cu accente Dada, compusă de către Myriam Marbe sub puternica impresie a evenimentelor istorice din România anului 1989, când regimul comunist a fost înlăturat.

² Scrisă la comanda Festivalului *Klavier-fieber*, Berlin, 2011.

³ Booklet-ul CD-ului *Dialog*, p. 10.

„Setea Pământului”, ea transformă „Clopotele” Violetei Dinescu într-un opulent *carillon*, făcând din dialogul celor trei generații o sublimă antifonie celestă.

Bibliografie

Apostu, Andra: „De vorbă cu Violeta Dinescu”, în *Muzica*, nr.5/2017, pp.3-17.

Beimel, Thomas: „ ‘Gehe vorwärts, schwanke nicht’. Worte zum Abschied für Myriam Lucia Marbe”, în *Musik Texte. Zeitschrift für Neue Musik*, Nr. 73-74/1998, pp.24-25.

Dinescu, Violeta: „ ‘Aus unsagbarer Tiefe’. Über Myriam Marbe”, în *Musik Texte. Zeitschrift für Neue Musik*, Nr. 73-74/1998, p. 23.

Gojowy, Detlef: *Myriam Marbe. Neue Musik aus Rumänien*, Böhlau Verlag, Köln/Weimar 2007.

Țiplea Temeș, Bianca: „Violeta Dinescu și cheia viselor. Portret aniversar“, în *Muzica*, nr. 4/2013, pp. 3-24.

Vieru, Anatol: „‘...und was für ein Komponist!’ Worte am Grab von Myriam Marbe“, în *Musik Texte. Zeitschrift für Neue Musik*, Nr. 73-74/1998.

SUMMARY

Bianca Țiplea Temeș

Tolling bells for Myriam Marbe

Two decades after the death of the distinguished composer Myriam Marbe, her artistic legacy retains its freshness and its value. The newly released CD entitled *Dialog*, recorded in 2016 on the initiative of Violeta Dinescu in Germany, should be viewed as a musical homage, with a sonorous background of tolling bells. By bringing together various pieces of Myriam Marbe, of her disciple Violeta Dinescu, and those of Dinescu's pupil Roberto Reale, trained by her at the University of Oldenburg, the CD shows a magical interaction between three generations of composers with a shared creative DNA.

(Traducerea rezumatului: Bianca Țiplea Temeș)